

8.08.2016r.

Koalicja Otwartej Edukacji
Fundacja Nowoczesna Polska
ul. Marszałkowska 84/92 lok. 125
00-514 Warszawa

Szanowny Pan
Jarosław Gowin
Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego
Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego
ul. Wspólna 1/3
00-529 Warszawa

W związku z trwającymi publicznymi konsultacjami "Projekt ustawy o zmianie ustawy o zasadach finansowania nauki, ustawy o Narodowym Centrum Badań i Rozwoju oraz ustawy o Narodowym Centrum Nauki" Koalicja Otwartej Edukacji (KOED) pragnie zwrócić uwagę na znowelizowany przepis ustawy, odnoszący się do umiędzynarodowienia wydawanych czasopism naukowych oraz upowszechniania informacji o wynikach badań naukowych lub prac rozwojowych (art. 25 ust. 4a ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki (Dz. U. z 2014 r. poz. 1620 oraz z 2015 r. poz. 249 i 1268.), który zakłada rezygnację z uzależnienia środków finansowych przyznawanych w ramach DUN na realizację zadań związanych z wydawaniem czasopism i monografii naukowych od ich publikacji w otwartym dostępie.

KOED zwraca uwagę, że proponowane sformułowanie mówiące o "dostępności przez sieć Internet" jest nieprecyzyjne i nie spełnia kryteriów otwartego dostępu, rekomendowanego krajom członkowskim UE przez Komisję Europejską jako standard komunikacji naukowej w Zaleceniu z dnia 17 lipca 2012 r. w sprawie dostępu do informacji naukowej oraz jej ochrony. Zgodnie z wytycznymi KE otwarty dostęp to dostęp bez opłat, bez barier prawnych (z określonymi za pomocą licencji prawami do powtórnego użycia) i technicznych.

Przypominamy, że również Ministerstwo Nauki i Szkolnictwa Wyższego zaleca otwarty dostęp jako właściwy kierunek rozwoju komunikacji naukowej w Polsce, co znalazło wyraz w przyjęciu przez MNiSW w październiku 2015 r. dokumentu Kierunki rozwoju otwartego dostępu do publikacji i wyników badań naukowych w Polsce. Przedstawiona propozycja nie tylko oddala nas od realizacji zapisów tego dokumentu (oraz od europejskich standardów), ale również likwiduje jedną z nielicznych w polskim systemie nauki zachęt do otwartego udostępniania publikacji naukowych. Tymczasem w opublikowanym przez Komisję Europejską raporcie Access to and Preservation of Scientific Information in Europe, podsumowującym stan wprowadzenia otwartości w nauce, Polska znalazła się wśród pięciu najgorzej ocenionych państw.

MNiSW uzasadnia zmianę chęcią "rozszerzenia katalogu zadań finansowanych z budżetu nauki" oraz "wprowadzeniem wyników badań naukowych do obiegu międzynarodowego oraz wydawaniem zarówno czasopism, jak również monografii naukowych".

Wymóg udostępniania w sposób otwarty efektów zadań finansowanych ze środków publicznych nie wpływa w żadnym stopniu na katalog tych zadań, a jedynie określa sposób ich upowszechniania. Wymóg otwartego dostępu umożliwia publikowanie zarówno czasopism, jak i monografii naukowych o najwyższej jakości.

Odnosząc się do kwestii umiędzynarodowienia, należy zauważyć, że proponowana zmiana prowadzi do skutków przeciwnych do zamierzonych. Otwarty dostęp wydatnie zwiększa funkcjonowanie publikacji w międzynarodowym obiegu naukowym, podczas gdy dostęp płatny stanowi barierę, która wpływa szczególnie negatywnie na publikacje pochodzące spoza ośrodków naukowych wiodących w skali globalnej. Na taki skutek wskazują wyniki wielu badań naukometrycznych i bibliometrycznych, m.in. wymienione pod linkiem http://sparceurope.org/oaca_list/. Spodziewamy się, że kształt tego przepisu nie tylko nie wpłynie na umiędzynarodowienie polskiego dorobku naukowego, ale wręcz go utrudni.

Należy również uwzględnić aspekt ekonomiczny przyznawania środków publicznych na publikacje naukowe. Obecnie strumieniowi finansowania publikacji towarzyszy finansowanie subskrypcji i płatnego dostępu uzyskiwanego przez biblioteki. Proponowana zmiana oznacza, że polscy podatnicy będą często płacić podwójnie za dostęp do treści finansowanych w ramach DUN. Jest to ekonomicznie nieopłacalne z punktu widzenia finansowania polskiej nauki.

W uzasadnieniu zmiany pobrzmiewa przekonanie, że wysoka jakość publikacji naukowych towarzyszy płatnemu dostępowi. W rzeczywistości jakość publikacji naukowych nie zależy od modelu dystrybucji, tylko od innych czynników. Najlepsze ośrodki naukowe na świecie, jak również

instytucje finansujące wiodące badania, coraz powszechniej wymagają otwartego dostępu, ponieważ dzięki dogłębnym analizom przekonali się o pozytywnym wpływie takich wymogów nie tylko na efektywność wydawania pieniędzy, ale również na jakość badań.

Otwarty dostęp do treści naukowych umożliwia także lepsze wykorzystanie wiedzy naukowej w interesie całego społeczeństwa, między innymi - co chcielibyśmy szczególnie podkreślić - poprzez umożliwienie rozwoju otwartych zasobów edukacyjnych.

KOED wyraża zaniepokojenie odejściem od dobrych standardów w finansowaniu nauki, których elementy znajdują się w przepisie o DUN. Wyrażamy nadzieję, że nie tylko zostanie utrzymany w obecnym brzmieniu art. 25 ust. 4a ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki, ale że podobne rozwiązania wprowadzające wymóg udostępnienia w modelu otwartym publikacji naukowych finansowanych ze środków publicznych zostaną wprowadzone także w odniesieniu do innych podmiotów niż uzyskujących finansowanie z DUN. W szczególności takie rozwiązanie powinno znaleźć się w ustawie o NCN i NCBiR.

Z wyrazami szacunku,

Kamil Śliwowski

Przewodniczący Prezydium Rady KOED